

Slovenski REPUBLIKANCI

(prej Avtonomist)

Glasiilo Slovenske Republikanske Stranke kmetov in delavcev.P. n. Državna Licejska knjižn.
Strossmajerjeva ul. 1.
p. LjubljanaUredništvo in upravništvo v Ljubljani, Breg št. 12. II.
Telefon 119.

Izhaja vsak petek.

Mesečna naročnina 5 Din. — Cene oglasov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Pri malih oglasih vsaka beseda 50 par.

Št. 16.

Ljubljana, dne 24. aprila 1925.

Leto V.

Kaj hočemo? Lastno zakonodaja na lastnih tleh vzrastlega slovenskega ljudstva!**Pametna beseda.**

Političen položaj je danes za Slovence vsaj na prvi pogled jako neugoden. Odkar so se začeli zastopniki največje politične stranke na Hrvaškem pogajati z največjo srbsko politično stranko za sporazum, ki se bo skoro gotovo tudi posrečil, smo postali Slovenci v belgrijskem centralnem parlamentu peto kolo. Če pride do sporazuma med Hrvatimi in Srbi, bodo imeli oboji v centralnem parlamentu tako silno večino, da slovenskih 26 poslancev ne pomeni vsled svojega števila prav nič, pa naj pripadajo tej ali oni stranki.

Tako govore suhe številke. Same številke pa še niso vse. Za Slovence je dana namreč še vedno možnost, da se politično uveljavijo, in celo dve sta taki možnosti.

Ena možnost obstoji v tem, da pošljemo v belgrijski parlament naše najboljše in najspretnije moči. Mož, ki je pameten in res sposoben, bo tudi v množici vedno nekaj pomenil, če bo resno in stvarno delal in če ne bo uganjal samih praznih političnih burk ali pa molčal kot grob. Hrvatje so poslali v parlament sijajne zastopnike, ki so tudi Srbom znali imponirati. Ali moremo reči to tudi o Slovencih? Prvi nastop večine slovenskih poslancev je dokazal, da naša parlamentarna delgacija še dolgo ne bo zrela za stvarno delo, ampak navadno za samo zabavljanje čez politične nasprotnike. Z zabavljanjem se pa v parlamentu nič ne opravi in nič ne doseže.

Drugo pot pa je pokazal ljubljanski list »Narodni dnevnik«, v katerem smo brali sledeče prav pametne besede:

»Dokler so bili radičevci kot glavni predstavitelji hrvaškega

naroda v največji opoziciji, je rabil belgrijski režim za vsako ceno par hrvaških poslancev v svoji sredi, da je mogel na ta način vsaj deloma vzdrževati videz, da so za njegovo vladno ne samo Srbi, ampak tudi Hrvat. V trenutku pa, ko postaja možnost sporazuma med radičevci in radikali vedno večja, postanejo tisti zasilni predstavitelji hrvaškega naroda nepotrebni in veljavna beseda gre edinole hrvaškimi zastopnikom (= radičevcem, op. ur.).

Samostojna demokratska stranka postane torej v tem slučaju nepotrebna in nepotrebna tudi njena udeležba v vladi. Ker pa ta stranka ni nikdar črpala svoje sile iz naroda, temveč je bilo njeno življenje odvisno edinole od sodelovanja v vladi, zato se ta stranka trudi z vsemi sredstvi, da bi svoje življenje v vladi čim najbolj podaljšala. Zato potvarja samostojno-demokratsko časopisje (pri nas »Jutro«, »Slov. Narod«, »Tabor«, Nova doba« in »Domovina«, op. ur.) poročila o položaju in zato piše, »da morajo radičevci z dejanji dokazati, da so se preorientirali«, in zato skušajo tudi radikale prepričati, »da smejo stopiti v ožjo zvezo z radičevci le, če bi ti padli na kolena in skesano priznali svojo popolno kapitulacijo«. (V najnovejšem času pa gonijo samostojni demokratje vsak dan isto pesem, da so radičevci samo zato za sporazum, da bi dobili Radića iz ječe, op. ur.)

Ker pa radičevci ne mislijo kapitulirati in vztrajajo na svojih bistvenih zahtevah in celo zagovarjajo svojo prejšnjo taktiko, skušajo »samostojni demokratje« iz tega kovati za sebe političen kapital, češ da je sporazum med radikali in ra-

dičevci nemogoč in da morajo biti radikali še naprej zvezani s samostojnimi demokrati. Če bi odločevali v radikalni stranki samo naivni (= otročji) politiki, ki bi imeli otroško veselje nad tem, da bi klicali radičevce na kolena, bi imelo tako pisarenje nekaj smisla. Toda v radikalni stranki imajo odločilno besedo oni državniki, ki vedo, da so radičevci premočni za kapitulacijo, ker jim nihče ne more vzeti narodnega zaupanja. Zato je sporazum med radikali in radičevci le vprašanje časa.

Enako pa je zašla v zagato tudi naša SLS. V trenutku, ko je bilo odločilne važnosti, da povdari svojo skupnost s Hrvatimi, in da pri tem ne pozabi poudariti tudi svoje politične skupnosti s Srbi na način, kakor je to storil Pavle Radić, je smatrala SLS za višek politične prevdarnosti, da se je (z znano nepremišljeno izjavo dr. Korošca, op. ur.) odločila tako od Hrvatov kakor tudi od Srbom. Posledica tega je, da se sporazum sklepa danes samo med Hrvatimi in Srbi, da pa stojijo Slovenci pred vratmi in da bodo morali sprejeti sporazum, pa naj bo ta zanje ugoden ali pa ne!

In samostojno-demokratsko časopisje kakor tudi časopisje SLS je verna slika zagate, v katero ste zašli obe stranki. Na eni kot na drugi strani se položaj napačno slika (pristašem v prazno tolažbo, op. ur.) in slovenski volilec (ki bere samo te časopise, op. ur.) mora postati v najkrajšem času enako neorientiran kakor sta danes SDS in SLS. Naše mnenje pa je, da če ste v zagati ti obe stranki, še ni treba, da bi bil v zagati ves slovenski narod! Nasprotno je nujno potrebno, da se slovenski narod od napačne politike obeh strank posloviti in se tako obvaruje, da bi z njima padel v zagato.

vrv in zamahnemo z njo na drugem koncu. Vrv zavaluje tako, kakor da bi se premikala, a premika se v resnici ne, ker jo na enem koncu držimo, na drugem pa je pritrjena.

Kakor voda ali vrv, tako valuje tudi zrak, če ga na kakšnem mestu strese večji ali manjši pritisk. Zračne stresljaje občuti naše uho in mi slišimo. Poleg zračnih stresljajev imamo pa še druge stresljaje, ki povzročajo ravno take valove kakor voda, in če taki stresljaji pridejo do našega očesnega živca, se zavemo, da smo nekaj videli.

Tudi elektrika ni nič drugega kakor neke posebne vrste stresljaj, ki povzroča valovanje daleč okrog svojega jedra, kjer je stresljaj nastal.

Posebne priprave nam omogočajo, da stresemo z elektriko ozračje na tisoče kilometrov daleč naokrog potresenega središča. Ti stresljaji se širijo okoli središča tako kot vodni valovi v kolobarjih, kakor da bi risali okoli središča kroge ali kolobarje. Take valove imenujemo »radialne«, ker se imenuje razdalja od središča kroga do kroga po latinsko »radius«. Take valove zopet na drugih mestih s primernimi aparati lahko ujamemo in aparat jih spremeni sam v stresljaje one vrste, ki jih občutimo kot zvok ali pa kot svetlobo.

Da pa se to zgodi, je dolžnost ostalih strank. Niso samostojni demokratje že slovenski narod in tudi SLS še ni ves slovenski narod. Danes je dana tudi drugim strankam možnost, da nastopijo kot zastopnice slovenskega naroda.

In ker je ta aktivnost danes važna za ves slovenski narod, da ga reši iz zagate, v katero sta ga spravile obe danes še najmočnejši stranki, zato kličemo vsem drugim strankam, da izkoristijo položaj in da gredo na delo.

To so jako pametne besede po naših mislih in danes gre le zato, kako bi se dal ta nasvet uresničiti.

Vse slovenske politične stranke, izvzemši SDS in SLS, so majhne in šibke. Če hočejo kaj pomeniti, se morajo združiti. Vprašanje je samo, okoli katerega jedra naj se združijo, da bi združitev imela praktičen pomen.

Če bi se združile vse male slovenske stranke n. pr. okoli komunistov ali socijalnih demokratov itd., bi tako združenje ne zalego prav nič, ker se nobena od teh strank ne opira niti na večino Srbom niti na večino Hrvatov. Brez podpore od srbske ali od hrvaške strani pa Slovenci v centralistično urejeni državi ne pomenimo nič, kar smo že ponovno povedali.

Edina slovenska stranka, ki stoji v dobrih zvezah s Hrvatimi, je slovenska republikanska stranka, in če bodo Slovenci sploh kaj upoštevani pri pogajanjih med radikali in radičevci, bodo upoštevani samo toliko, kolikor jim bo mogla koristiti zveza slovenskih republikancev s Hrvatimi!

Mi mislimo, da je stvar vredna resnega razmišljanja. Vsi tisti pa, ki so še nedavno pljuvali na slovensko republikansko stranko kot na izmeček slovenskega rodu, bodo

Moderni čudeži.

Zgodovina v odkritju Amerike nam pripoveduje, da so domačini na otokih, katere je Kristof Kolumb najprej odkril, pred Kolumbom in njegovimi tovariši popadali na kolena in jih molili kakor bogove, ker so znali bliskati in grmeti. Domačini namreč še niso vedeli, kaj je strel in so imeli ljudi, ki so znali povzročiti blisk in grom, za višja in nadnaravna bitja.

Tudi dandanes še mnogokrat slišimo besede: »Kaj bi rekli naši predniki, če bi danes vstali iz grobov in videli naše moderne stroje, kolesa, avtomobile in letala?« Ali ne bi mogoče tudi ti popadali na kolena in se začeli križati in moliti?

Česar si človek ne zna razlagati, to smatra navadno za nekaj nadnaravnega, za nekaj božjega. Kar pa je »nadnaravno«, imenujemo »čudež«.

Takih čudežev, ki jih ima priprosti svet za čudeže, ki pa vendar niso nobeni čudeži, je dandanes nebroj. Največ takih čudežev nam je ustvarila elektrika.

Ali ne izgleda kot čudež, če na steni zavrtiš v steni vdelan vrtilnik in v sobi se zaveti lepa električna luč? Ali ne izgleda kot čudež, če pripeljejo človeka s polomljeno no-

go v bolnišnico in ga postavijo pred aparat, čegar žarki prodero vse mišičje, da pokaže slika samo človeško okostje, tako da zdravniki lahko takoj ugotove, kje in ako je ta ali ona kost zlomljena?

In vendar so vsi ti čudeži nekaj popolnoma naravnega, čeprav večinoma izmed nas še nerazumljivega. Mi vsi vemo, da električne luči ne ustvarjajo nobene coprnije, ampak da jo ustvarja ona sila, ki jo imenujemo elektriko.

Če vrzemo kamen v vodo, vidimo, da se pokažejo na prej mirni vodni površini valovi. Opazovalcu se na prvi pogled zdi, da se valovi premikajo od sredine, kamor je padel kamen, proti robu ali bregu. Če pa položimo na valujočo vodo trščico, vidimo zopet, da trščica ne plava od sredine proti bregu, ampak da se vzdiguje gor in dol, da pa ostane na istem mestu. Premikanje valov je torej le navidezno, v resnici se voda samo dviga in pada, dviganje in padanje pa dela na naše oči vtis premikanja. Kolikor močnejši pa je prvi stresljaj v vodi, toliko bolj daleč od sredine se razširi dviganje in padanje posameznih delov vode, ali kakor mi navadno pravimo, toliko bolj daleč se širijo valovi. Isti pojav opazujemo, če dvignemo na enem koncu pripeto

Če bi n. pr. imeli v Ljubljani priprave za povzročanje električnih valov, bi se taki valovi širili enako daleč severno, južno, vzhodno in zahodno od Ljubljane, recimo 200 kilometrov daleč. Če bi imeli 200 km severno in 200 km južno od Ljubljane zopet priprave, ki bi te stresljaje lovile in jih pretvarjale v zvok, bi oba poslušalca istočasno doznala s svojimi slušnimi živci, da se je v Ljubljani nekaj streslo in bi doznala tudi, kaj in kako se je streslo, t. j. oba bi istočasno slišala, kaj Ljubljana pripoveduje s svojimi stresljaji.

Na tem principu sloni današnje brezžično brzojavljanje in brezžično telefoniranje. Po žici vodimo namreč električne stresljaje lahko samo v eno smer, brez žice pa se širijo stresljaji enakomerno v kolobarju na vse strani.

Električni valovi pa niso vsi enako močni ali kakor pravimo, »dolgi«. Kdor hoče torej s svojim aparatom »loviti« električne valove ali stresljaje, ki jih povzroča oddajni aparat na drugem mestu, mora vedeti, kako »dolgi« so tisti valovi, sicer jih aparat ne registrira. Dandanes pa so iznajditelji že tako daleč, da lahko povzročajo električno valovanje tudi že brez žice samo v eno smer, tako da bodo mogli loviti

kratke kakor doslej, med tem pa bodo nadaljevali pogajanja radikali in radičevci. Če bodo ta pogajanja uspela, bodo sestavili novo vlado radikali in radičevci.

Zagrebsko sodišče je zopet oprostilo zaprte Radičeve tovariše, proti katerim je zagrebsko državno pravdnštvo dvignilo že drugo obtožnico na podlagi nekkih novih »dokumentov«. Sodišče je spoznalo, da tudi ti novi »dokumenti« ne drže. Kljub oprostilni razsodbi pa so Radičevi tovariši še vedno zaprti, ker mora veljati enaka pravica za vse, samo za radičevce ne.

Balkanske metode. Tik pred svojim odhodom iz Belgrada v Pariz na svoje staro službeno mesto kot poslanik kraljevine SHS v Franciji je objavil dr. Spalajković v velikem belgrajskem listu »Vreme« članek, kjer je zapisal, da »boljševizma v naši državi ni in da hrvaški kmetje sploh ne vedo, kaj da so boljševiki ali komunisti«. — Minister vnanih zadev dr. Ninčić pa je v razgovoru z dopisnico ameriškega lista »Philadelphia Public Ledger« rekel, da »on ni bil osebno mikdar prepričan, da grozi Jugoslaviji boljševiška nevarnost!« — Spalajković in Ninčić sta diplomata, ki bi morala v prvi vrsti vedeti, če grozi državi kakšna nevarnost od zunaj ali od znotraj ali ne, in če oba pravita, da boljševiške nevarnosti v naši državi ni, mora to že res biti! Z ozirom na izjave dveh tako merodajnih mož pa se moramo vprašati: **Zakaj pa je potem vlada dala zapreti Radiča in zakaj je razpustila hrvaško republikansko kmečko stranko?!** Ali ne sprevidi sedaj vsak še tako zakrknjen »zaticanec«, da je bilo vse plašenje ljudi z »boljševizmom« in z »boljševiško nevarnostjo« en sam velikanski švindel, preračunan samo na to, da je mogla vlada izvršiti zadnje volitve s **pritskom?** In kljub takim izjavam od tako merodajne strani in kljub **sodnijskim ugotovitvam**, da Radič in njegovi tovariši miso zakrivilo nobene protidržavnega zločina, morajo Radič in njegovi tovariši še vedno sedeti v zaporu! Najgrše pri celi stvari pa je, da se kljub vsem tem **splošno znanim** stvarim še vedno najdejo **slovenski listi**, ki v svoji slepi strankarski zagrizenosti pišejo, naj Radič in njegovi tovariši **pginejo!** Prosimo svoje somišljenike na deželi, da ljudem to zadevo pojasne tako kakor je in naj ljudem odkrito povedo, **naj slovenskim**

dnevnikom ne verjamejo niti besede, kedar pišejo oziroma nesramno lažejo o Radiču in njegovih tovariših. Niti najmanjšega dvoma namreč ni o tem, da govori minister Ninčić **resnico**, ko pravi, da Jugoslaviji ne grozi boljševiška nevarnost, kajti ravno zadnje volitve so dokazale, kar smo mi tudi že ugotovili **na podlagi uradnih izjav**, da so naši »boljševiški« voditelji prav pokorni **vladni hlapeci**, ki državi gotovo ne morejo biti nevarni, čeprav nevedne in nepoučene delavce nesramno farbajo s svojim »revolucionarstvom«. Takih »revolucionarjev«, kot so naši »komunistični voditelji«, se še sčene za plankami ne ustraši.

Vrednost denarja. Na švicarskih borzah je vrednih 100 dinarjev nekaj nad 8 švic. frankov. Okroglo lahko računamo, da je 1 zlata krona danes vredna 50 papirnatih kron oziroma 100 papirnatih kron je vrednih 1 stari goldinar, 1000 kron pa je vrednih starih 10 goldinarjev. Tako bi bilo po borznem računu. V praksi pa je pri mnogih predmetih 1 dinar enak enemu krajcarju, n. pr. pri vžigalicah. Splošno pa opazamo, da cene nekaterih predmetov zelo padajo, zlasti je zelo padla vrednost hiš in posestev, to pa zaradi pomanjkanja gotovine in še vedno zelo visoke obrestne mere.

Pritožbe proti šolski politiki v Sloveniji. Od več strani z dežele smo prejeli celo vrsto pritožb proti šolski politiki, ki jo sedaj uveljavljajo v Sloveniji. Pritožbe se tičejo večinoma upravne strani našega ljudskega šolstva, deloma pa tudi vzgojne strani. V upravnem oziru soglašajo skoro vse pritožbe v tem, da je na vaških šolah mnogo preveč učiteljskih moči, kar stane mnogo denarja, ne zaleže pa prav nič. V Sloveniji je mnogo šol, kjer so prej opravljali svoje delo le po eden, ali pa k večjemu po dva ali trije učitelji (učiteljice) in ti so svojo nalogo izvrševali navadno s prav dobrim uspehom. Kjer se je učitelj le količkaj zavzel za svoje gojence, je tekom par let znala vsa mlada generacija brati, pisati in računati toliko, kolikor je potrebno za kmečkega človeka. Danes pa hoče šolska uprava menda napraviti iz priprostih ljudskih šol nekake univerze, kjer naj bi se otroci učili vsega vruga, samo tega ne, kar je njihovim mladim možganom razumljivo. Na kmečkih šolah, zlasti v okolici večjih mest,

je tam, kjer sta delovale nekaj kvečjemu po dve učni moči, nastavljenih kar po 10 ali pa še več učnih moči, ki očitno same ne vedo, kaj naj počnejo. Zato jih je vedno nekaj na dopustu ali pa učijo samo po 2 ali 3 ure na dan. Take razmere pa so za nas prevelik luksuz. Mi dobro vemo, da je šolski pouk potreben, in vemo tudi, da bi bilo dobro, če bi vsak kmečki in delavski otrok lahko imel za sebe svojega učitelja doma, vprašanje pa je, če je tak luksuz združljiv z našimi gospodarskimi razmerami? Šolska poslopja stanejo denar, učne moči in učila stanejo tudi denar, ki bi ga ljudje sicer radi plačali, ampak vprašanje je, odkod naj davkoplačevalec ves ta denar jemlje?! Mi kmetje sicer uradniškim hčeram privoščimo vse najboljše in nimamo nič proti temu, če si iščejo svoj kruh tudi v učiteljskem stanu, ampak če jih je enkrat dovolj, res ne vemo, zakaj naj bi jih redili dvakrat ali trikrat toliko kakor jih je res za službo treba? Mi pravimo, da tudi mestnim gospodičnam ne bi padla nobena krona z glave, če bi se izučile za dobre kuharice, za šivilje in za slične praktične poklice, kjer je kruha še vedno dovolj za one, ki hočejo res delati in ki kaj znajo. Za podpiranje brezdelnosti je pa naš krvavi denar predob in zato bi prosili šolsko upravo, naj začne enkrat tudi v tem oziru delati red. Če je analfabetizem v Sloveniji lahko zatrla stara šola, gotovo ni potreba takih novotarij kot jih doživljamo danes.

S Pohorja smo prejeli več pritožb proti železniški upravi. Za

Pohorce je skoraj glavni dohodek les. Ugodni prodaji lesa pa dela železniška uprava velike ovire. Od Pohorja do ene ali druge železniške postaje je navadno jako dolga pot, zlasti za tovrstne vozove. Prej so kmetje lahko skladali dovoženi les na železniškem prostoru, dokler ni prišel naročeni vagon, in za zloženi les na rampi ali na kakem drugem praznem prostoru ni bilo treba plačati nobene ležarine. Danes je vse drugače. Lesa ni dovoljeno skladati na železniškem prostoru prej, dokler ni vagona tukaj. Ta pa pride, kadar je naročen, ali pa tudi ne pride. Včasih pride kar za 2 do 3 tedne pozneje kakor je naročen. Za ves čas čakanja na vagon pa je treba plačati ogromno ležarino, kar naravno vpliva zelo tudi na ceno lesa, ki jo mora trpeti seveda kmet, ker za kupca so merodajne cene na velikem trgu. Tako nam kmetom nalaga železniška uprava brez vse potrebe ogromen davek od katerega nima nič ne producent in ne konzument. Ali je to potrebno? Če je prej železniška uprava lahko shajala brez ležarine, zakaj ne bi še danes, zlasti če pomislimo, da so dosegli železniški tarifi že zlato veljavo?

Cenjene gospode dopisnike, katerih dopisi še niso prišli na vrsto, vljudno prosimo potrpljenja. Počasi pride vse na vrsto. Vsem lepa hvala za njihov trud. Prosimo še nadaljnega sodelovanja!

IZDAJA LJUBLJANSKA ORGANIZACIJA SLOVENSKIH REPUBLIKANECV.

Odgovorni urednik Oskar Schiller. Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Društvom in zasebnikom prevaja in prepisuje spise
„Posredovalec“
Ljubljana, Sv. Petra cesta 23.

Brošura
„Jugoslovenci, Slovani in Jugoslovani“
ki je najboljši politično-kulturni spis, kar jih je bilo napisanih po vojni, se dobi v upravi našega lista in stane s poštnino **1e 4 Din.**

Razširjajte in čitajte „Slov. Republikanec!“

Kupim: Dunajski in Ljubljanski Zvon, Kres, Slov. Bčelo, Slov. Glasnik in vse druge knjige
HINKO SEVAR
antikvariat knjigarna
Ljubljana, Stari trg 34

Naroči si kot Slovenec revijo
„Novi Zapiski“
letnik 1922.

kompletni letnik, 10 zvezkov se še dobi v upravi našega časopisa in stane **samo 10 Din.**

Pozor, krojač, šivilja, nežilija

Kaj ti koristi kraj brez pouka? Z natančnim poukom, preizkušene po vsakem modelu ga dobiš na željo ekspresno po pošti v **KROJNI ŠOLI**, koncesionirani od ministarstva za trgovino in obrt.

Ljubljana, Židovska ulica šte. 5. Vsak mesec tečaj za krojače šivilje in nežilje.

Ure Zlatnina

F. P. ZAJEC
optik
LJUBLJANA,
Stari trg 9.

Ščipalci Očala

Popolnoma varno naložite denar

Ljubljansko posojilnico

r. z. o. z. v Ljubljani. — Telefon št. 9.

Mestni trg šte. 6.

Jamstvena glavnica za vloge znaša že nad 11 milijonov Din.

Vloge na hranilne knjižice in tekoči račun se obrestujejo po

8%

Vloge z odpovednim rokom višje po dogovoru.

Izvenljubljanskim vlagateljem so na razpolago položnice, da nimajo s pošiljanjem denarja nikakih stroškov.

Posojila daje le proti popolni varnosti, proti vsaj trikratnemu kritju na vknjižbo in na poroštvo.

Inkaso faktur in menic. Trgovski krediti.

Najboljša „Puch“ kolesa
po zelo ugodnih cenah dobite le pri **IGN. VOK, LJUBLJANA**
Sodna ulica šte. 7.

Splošno kreditno društvo v Ljubljani

Ustanovljeno 1898

registroyana zadruga z omejeno zavezo
Aleksandrova cesta 5

Telefon št. 367

Obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri brez vsakga odbitka.

Komisijsko trgovino in trgovsko agenturo obavlja

„Posredovalec“
Ljubljana,
Sv. Petra cesta, šte. 23.